

ARVIOINTI: MAASEUDUN KEHITTÄMISSUUNNITELMAN TAVOITTEELLISUUS JA KYTKENNÄT VAHVISTAVAT STRATEGISUUTTA

Kainuun maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 on tukenut kainuulaisia maaseudun yrityksiä, jakanut tietoa maaseudun kehittämisestä, parantanut tieto- ja reitti-infrastruktuuria ja verkottanut toimijoita. Kainuussa maaseudun kehittäjien verkostot ja yhteistyö ovat toimivia ja vahvoja. Vahvistamalla Kainuun maaseudun kehittämissuunnitelman tarpeiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden jatkumoa ja yhteyttä voidaan parantaa suunnitelman toteutusta ja vaikuttavuutta. Tulevaisuudessa tulee panostaa uusien maaseudun kehittäjien houkutteluun ja kehittämisen teemojen strategiseen valintaan.

Laveat ja mahdollistavat tavoitteet maaseudun kehittämiseksi

Kainuun alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 tavoitteena on ylläpitää maa- ja puutarhatalouden olemassa olevaa tuotantopotentiaalia, lisätä pysyvästi Kainuun metsien hakkuumäärää, kaksinkertaistaa bioenergiatoimialan liikevaihto sekä kolminkertaistaa Kainuun luontomatkailun liikevaihto. Suunnitelman rahoituskehys kaudelle 2014–2020 on 21,6 miljoonaa euroa, josta on myönnetty vuoden 2019 loppuun mennessä 19,6 miljoonaa euroa eli 90 %. Yritystukea on myönnetty 102 kappaletta, yhteensä 7,6 miljoonaa euroa, josta on maksettu 77 % vuoden 2019 loppuun mennessä. Eniten rahoitusta on myönnetty maatalouden ulkopuolisen yritystoiminnan perustamisinvestointeihin. Yritystuilla on merkitystä liiketoiminnan kehittämiseen, kasvu-uralle pääsyyn ja investointien suuruuteen. Yritystuilla on myös suuri nettovaikutus: tuensaajien mukaan 40 %:a kehittämistoimenpiteistä ei olisi toteutettu lainkaan ilman saatua rahoitusta. Varsinaisen yritystuen lisäksi yritysten kehittämistä ja verkostoitumista on tuettu 12 yritysyhmähankkeella, joita on tuettu yhteensä 1,6 miljoonalla eurolla. Vaikka kainuulaisten maatilojen määrä on vähentynyt, jäljelle jääneet tilat, esimerkiksi maitotilat, ovat kehittäneet toimintaansa.

Hanketukea on myönnetty 64 hankkeelle, yhteensä 12,0 miljoonalla eurolla. Tuesta 70 % on maksettu vuoden 2019 loppuun mennessä. Eniten tukea on myönnetty maaseudun palvelujen ja kylien kehittämiseen sekä yhteistyöhankkeisiin. Kehittämishankkeilla on levitetty tietoa sekä yrittäjille että asukkaille, parannettu maaseudun infrastruktuuria ja verkotettu toimijoita. Hankkeiden suunnittelussa on ollut mukana maaseudun asukkaita ja kehittäjiä. Hankkeiden myötä kuntien välinen yhteistyö on lisääntynyt, ja uudet kohderyhmät ovat kiinnostuneet maaseudun kehittämisestä. Maaseudun kehittämissuunnitelma on kohdentanut tukia harvaan asutuille seuduille ja rahoittanut yleishyödyllisiä laajakaista- ja reitistöhankeita, joilla on parannettu asuinalueiden viihtyisyyttä ja maaseudun elinvoimaa. Hanke- ja yritystukien kohdentuminen keskeisiin kehittämistarpeisiin sekä toimintaympäristön yleinen kehittyminen ovat edistäneet tavoitteiden toteutumista. Toisaalta suunnitelman tavoitteiden laajuus on haastanut toteutumisen tarkkaa arviointia.

Teemapohjaisuus kokoaa kehittämistä, mutta suunnitelman toteuttamisen logiikkaa tulee vahvistaa

Kainuun maaseudun kehittämissuunnitelma on teemapohjainen. Teemoista on kuluvalle kaudella toteutettu kahta: maa- ja elintarviketalouden sekä metsä- ja biotalouden teemaa. Suunnitelman tavoitteena oli myös luontomatkailun kehittämisen hankekokonaisuus, jota ei toteutettu. Teemapohjaisuus

on lisännyt hankkeiden toimijoiden välistä yhteistyötä ja näkyvyyttä sekä vähentänyt päällekkäistä toimintaa ja vahvistanut kehittäjäverkostoja. Maaseudun kehittämissuunnitelman ja teemaohjelmien välinen vastuut ja roolit taas ovat olleet osittain epäselviä. Lisäksi teemaohjelmien tavoitteiden ja toimenpiteiden välillä on ollut jossakin määrin kuilu. Tulevaisuudessa kehittämisen teemojen valinnan tulisi olla strategisempaa ja toimijoiden roolien ja vastuiden selkeämpää suhteessa maaseudun kehittämissuunnitelman tavoitteisiin.

Suunnitelman intervention logiikkaa eli tarpeiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden jatkumoa tulee vahvistaa. Mikäli teemapohjaista kehittämistä jatketaan tulevilla ohjelmakaudella, teemojen ja koordinoivien hankkeiden rooli alueellisen suunnitelman toteuttajina tulisi ilmetä selkeästi myös itse suunnitelmassa. Roolien selkeyttäminen tukee viestintää ja helpottaa suunnitelman seuranta ja arviointia. Avoin keskustelu strategisista painopisteistä ja sisällöistä on olennaisessa asemassa. Joustava kehittämissuunnitelma voi tarvittaessa reagoida eläviin ja vaihteleviin maaseudun kehittämisen tarpeisiin.

Kainuulaisten kehittäjien sujuvia yhteistyön tapoja kannattaa vaalia

Kainuulaisten maaseudun kehittäjien yhteistyö on tiivistä ja toimivaa, ja esimerkiksi maaseuturyhmän ja muiden koordinaatioryhmien toimintaa pidetään merkittävänä. Tulevaisuudessa tulee vahvistaa Kainuun maaseuturyhmän toimintaa sekä maaseudun kehittämisen yhteyttä muuhun aluekehittämiseen. Lisäksi tulee pohtia uusia toimintatapoja uusien maaseudun kehittäjien houkutteluun. Tulevaisuuden maaseudun kehittämisen ytimessä ovat avoimesti yhdessä määritellyt tavoitteet sekä osaavat, sitoutuneet ja innostavat maaseudun kehittäjät.

”Arviointi tuotti meille arvokasta tietoa, jota hyödynnämme oman toimintamme kehittämisessä ja tulevan ohjelmakauden suunnittelussa”, Kainuun ELY-keskuksen johtava asiantuntija Juha Määttä toteaa.

Kainuun ELY-keskus tilasi Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:ltä Kainuun maaseudun kehittämissuunnitelman arvioinnin, jonka tarkoituksena oli tarkastella suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta, ohjelman vastaavuutta asetettuihin tavoitteisiin nähden sekä hanke- ja yritystukien hyviä käytäntöjä. Arvioinnin tuloksia käytetään nykyisen ohjelmakauden toimien kehittämiseen sekä maaseuturahaston ohjelmakauden 2021–2027 toimien ja toimeenpanon suunnitteluun. Arviointi tehtiin huhti–syyskuussa 2020. Arviointi on toteutettu dokumentti- ja indikaattorianalyysin, tuensaaajakyselyiden, asiantuntijahaastatteluiden ja validointityöpajan aineistoon pohjautuen.

Tutustu raporttiin: Pyykkönen, Sinikukka; Heikkinen, Benjamin; Rannanpää, Sari; Koivisto, Aleks; Mäkelä, Iida. Kainuun maaseudun kehittämissuunnitelman 2014–2020 arviointi, <http://www.mdi.fi/content/uploads/Kainuun-ELY-keskus-maaseudun-kehitta%CC%88missuunnitelman-arviointi-loppuraportti-1.10.2020.pdf>

Lisätietoja antavat

Johtava asiantuntija Juha Määttä, Kainuun ELY-keskus, 0295 023 574, juha.s.maatta@ely-keskus.fi
Johtava asiantuntija Sari Rannanpää, Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI, 050 523 6872
sari.rannanpaa@mdi.fi